

Başkasını eleştirmekte ne kadar haklıyız?

“Kardeşler arası muhabbeti sağlamakta bazan zorlanıyoruz. Bu durumdan kurtulmanın yolları var mıdır? Mü’minlerin hatâ ve kusurları, hattâ kötülükleri karşısında uhuvvetimizi bozmadan nasıl bir davranış sergilemeliyiz?”

Nefsimizin, başkası yerine sırf kendini kınaması ve bu hâlin bir aydınlık gibi tüm davranışlarımızı kapsamaması, sürekli bir mânevî yükselişin de adıdır. Bunu unutmamalıyız. Kendimizi her kınamayı bir merdiven, her hatâ itirafını bir yükseliş, her kendini ithamı bir terakki, her pişmanlığı bir tevbe bilmeliyiz.

Fakat aynı silâhı başkası için, hele mü’minler arasında, bilhassa kardeşler arasında aslâ kullanmamalıyız. Kardeşler arasında kurmakla, korumakla ve yaşatmakla yükümlü olduğumuz uhuvvet, “eleştiri silâhının” o mahrem alana girmesini engeller.

Şüphesiz nefsin kendisini itham edip, başkasını serbest bırakması kolay bir reçete değildir. Nefsimize bunu kabul ettirmek her zaman pek kolay olmayabilir. Çünkü onun tabîatında takdir edilmek, ilgi çekmek, hatâsız bilinmek, kusursuz görünmek, övülmek, üste çıkmak, büyüklenmek, vb. gibi zayıf noktalar vardır. Şeytanın sevdiği noktalardır bunlar. Hattâ, şeytan kendisi de bu noktalarda zayıftır; bu zaafiyetine yenik düşmüştür de, secde emrine onun için isyan etmiştir. Şimdi de bizimle uğraşiyor. Zayıf noktalarımızın birinden veya bir kaçından her gün giriyor ve bizi her zaman yenik düşürmeye çalışıyor. Bu açıdan aslında hepimizin birbirimize hep hayır duâya ihtiyâcımız var.

Bir kardeşimizde bir eksiklik görmeyelim; hemen—kendi içimizde de olsa—kendimizi kâmil ve eksiksiz, onu nâkıs ve kusurlu îlân ederiz. Ama nefsin bu aşâğılık duygusu karşısında kalbimizde azıcık uyanıklık varsa, kalbimiz nefsimizi dinlemez, bu halden Allah’a sığınır, tövbe eder, istiğfar eder. Esas olan da bunu sağlamak ve kalbe bu sâlih ameli işlettirmektir. Çünkü kalbin her Allah’a ilticâsı a’lây-ı illiyyîn’e doğru, Allah katında yükseslere doğru bir basamaktır, her istiğfârı bir yükseliştir. Netîcede

aslında kalp uyanık bulunduğunda, nefsin her hâli Allah'ın izniyle kendi lehine dönebilmektedir. Ama kalbin bir zayıf ânında, şeytanın fırsat bulup nefis menfezinden girerek adâvet tohumu ekebileceğini de hiçbir zaman akıldan uzak tutmamalıyız.

İçimizdeki—şeytanın durmadan ektiği—adâvet tohumlarını daha çimlenmeden kurutmalıyız. Ölünceye kadar savaşımız budur bizim. Çünkü adâvet en başta kendimize cinâyettir. Adâvetin bir de haset kolu var ki, biri atom bombası ise diğeri hidrojen bombası gibi kalp ocağımıza düşer ve orada faydalı ne varsa yakar, bitirir. Haset ettiğimiz kişiye ise zararı ya hiç yoktur, ya çok azdır. En azından hasetle bize gelen zarar, haset ettiğimiz kişiye aslâ gelmez.

“Mü'minler ancak kardeşirler; kardeşlerinizin arasını ıslâh ediniz.”¹, “Kötülüğe iyiliğin en güzeliyle karşılık ver. Bir de bakarsın ki, aranızda düşmanlık bulunan kimse candan bir dost oluvermiştir”² ve “Onlar bollukta ve darlıkta bağıшта bulunurlar, öfkelerini yutarlar ve insanların kusurlarını affederler. Allah iyilik yapanları sever”³ âyetlerini uhuvvet ana başlığı altında tefsîr eden Saîd Nursî Hazretleri, mü'minin mü'mine üç günden fazla küsmesini yasaklayan hadîse de atıfta bulunarak, mü'mine hatâlarından, kusurlarından ve kötülüklerinden dolayı kesinlikle adâvet duyulmaması gerektiğini, bilakis acınması ve affedilmesi gerektiğini kaydeder.

Üstad Bedüzzaman Hazretlerine göre, mü'minden gördüğümüz bir kötü muâmelede hemen mü'mine küsmek ve yüklenmek haksızlık olur. Zîrâ bu tür muâmelede, başka pay sahipleri de vardır. Meselâ, bu fenâlığın dörtte biri kadere aittir. Yani sana gelen fenâlıkta kaderin bir hissesi vardır. Bu hisseyi bir ayırmalıyız. Kaderin hissesinden dolayı mü'mine adâvet etmemeliyiz; en azından kaderin hissesini çıkararak, mü'mine duyacağımız adâveti dörtte üçe indirmeliyiz.

Sonra bu fenâlıkta nefis ve şeytanın da bir payı vardır. Fenâlık sahibi mü'min, nihâyet nefis ve şeytanına mağlup olmuştur. Bu durumda ise, mü'mine adâvet edilmemeli, bilâkis acınmalıdır. Çünkü bize gelen cüz'î fenâlığa bedel; o mü'min nefis ve şeytana mağlubiyet gibi zâten acı ve vahim bir zillete kurban olmuştur. Bu pay da çıkarılırsa, mü'mine duyacağımız adâvet yarıya inmiş olur.

Sonra o fenâlıkta bir pay da bizim kendi nefsimize vermek lâzımdır. Yani o fenâlığın, mü'min kardeşimizin eliyle bizim üzerimize gelmesinde, biz de sorumluluk sahibiyizdir. Bizim de kusurlarımız söz konusu olmuştur. Meselâ kendimizi koruyabilecek imkânlarımız varken, belâyı üstümüze tahrik etmişizdir. Veya belâdan korunmamışız, gerekli tedbirleri almamışız, âdetâ belâyı davet etmişizdir. Bu

durumda, bu pay da çıkarılmalı ve mü'mine duyacağımız adâvet dörtte bire indirilmelidir.

Fenâliğin sadece son dörtte bir payının hasma, yani düşman saydığımız kimseye, yani kötülük gördüğümüz mü'mine verilmesi gerektiğini beyan eden Üstad Bedüzzaman Hazretleri, böyle dörtte birlik pay sahibi birisine de adâvet duyulmasını hem haksızlık, hem de insafsızlık telâkkî eder. Çünkü bu durumda da Cenâb-ı Hak öfkeleri yutmayı ve affetmeyi tavsiye etmiştir. Yani dörtte birlik pay sahibi olan hasmımız, Allah'ın emriyle, muhakkak affedilmelidir.

Üstelik hasım bildiğimiz kişiyi, yani kötülük gördüğümüz mü'mini mağlup edecek en selâmetli; zulme ve zarara uğramaktan da en çabuk kurtulma yolunun kin, nefret ve adâvet yerine affetmek, bağışlamak ve âlicenaplıkla mukabele etmek olduğu açıktır.⁴

Netice itibariyle garazsız, bedelsiz, kayıtsız, şartsız ve mutlak uhuvvet için nefsimizi iknâ etmek yine bize düşmektedir.

Dipnot:

- (1) Hucûrât Sûresi, 49/10;
- (2) Fussilet Sûresi, 41/34;
- (3) Âl-i İmrân Sûresi, 3/134;
- (4) Mektûbât, S. 253-256.